

Schoolbreed samen werken aan gedrag

**SWPBS conferentie d.d. 9-6-23
Monique Nelen, Joke Kamstra, Yvonne Verver,
Petra Smit, Marijke Stenger, Saskia Stokhof,
Martijn Willemse, Sui Lin Goei**

**NATIONAAL REGIEORGAAN
ONDERWIJSONDERZOEK**

Programma

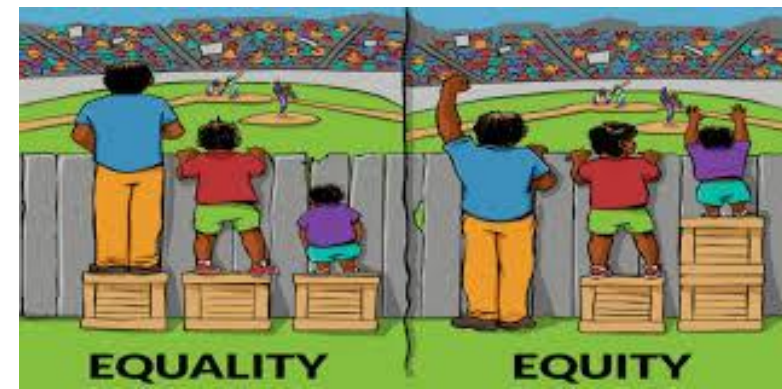
- Relatie thema conferentie
- Situatie op 2 scholen
- NRO project: samenvatting en conclusies
- Afsluiting

Kansengelijkheid en welzijn

- Aanbeveling 1. Verzamel en gebruik data waarbij ook achtergrondinformatie over leerlingen is verwerkt
- Aanbeveling 2. Gebruik een raamwerk dat preventief is, meerdere lagen van ondersteuning in zich heeft, en lokaal cultureel ingebed is.
- Aanbeveling 3. Gebruik aantrekkelijk onderwijs voor iedereen: goede instructie voor iedereen, meerdere mogelijkheden om te reageren en diverse feedback vormen
- Aanbeveling 4: Ontwikkel beleid met mogelijkheden om kansengelijkheid te bevorderen
- Aanbeveling 5. Professionaliseer je team in het ontwikkelen van strategieën om impliciete bias in besluitvorming te voorkomen en te neutraliseren

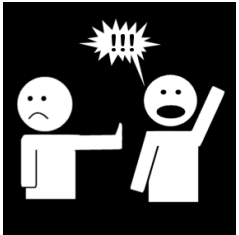

De Vuurtoren: start situatie

- 27 sept 2022 teamvergadering: inventarisatie schoolbrede vraagstukken
- Thema's: aardig doen, zelfstandigheid, zelfregulatie, zelfbepalend gedrag, samen, open en eerlijk durven zijn, motivatie, volhouden/doorzetten, thuis & school

Wat gaat goed?

Wat vraagt aandacht?

Verantwoordelijk
omgaan met materiaal

Wat zou jij doen?

- Samen sparren (5 min)
- Ophalen antwoorden voor de Vuurtoren en de Horizon

Traject Vuurtoren

- Samenstelling LS-G team
- 8 bijeenkomsten F2F en online (Covid!)
- Onderwerp: het opbouwen van intrinsieke motivatie: begrijpen van leerlingen waarom het belangrijk is om zelf te kiezen voor gevraagd gedrag en dit te laten zien in alle situaties/ bij verschillende personen op verschillende tijdstippen, vanuit eigen keuze

Traject Vuurtoren

- Leerdoel: leerlingen moeten leren om binnen 2 minuten te beginnen aan de taak die zij zelfstandig gaan uitvoeren
- Inzet startkracht
  - Ik focus op mezelf
  - Ik begin direct (binnen 2 minuten)
  - Helpende gedachten/startkracht inzetten: ik weet dat ik het kan en fouten maken mag
- Lange termijn doel (gekoppeld aan de waarden van de school): doorzetten en zelf nemen van verantwoordelijkheid vanuit intrinsieke motivatie
- Leerdoel leraren: keuze maken uit en veelheid van middelen en materialen en dit doelmatig inzetten tbv leerproces In

Startkracht en zelfstandig werken

WAT ZIE IK?

WAT HOOR IK?

Ik zit aan mijn eigen tafel

De juf geeft verlengde instructie

De spullen die nodig zijn liggen op tafel

De kinderen zijn stil: ik werk

Mijn la is dicht

Blokje op tafel, op rood

Ik ben aan het werk in 2 minuten;
ik werk door, ik werk zelfstandig

Als ik twijfel: ik probeer het, lukt het
niet dan zet ik een stip, ik ga door
met mijn werk

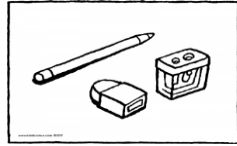
Aangepast schema startkracht

- Op je eigen plek

- Spullen liggen klaar

- La is dicht

- Blokje op rood

- Iedereen aan het werk

- Ik zet een stip

- Het is stil

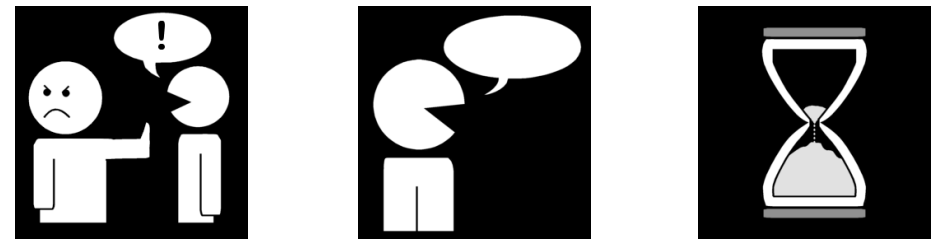
- Juf geeft instructie

Wat gaat goed?

Wat vraagt aandacht?

Verantwoordelijk
omgaan met materiaal

Zo zag LS eruit

Het LS-G team + onderzoeksvraag

LS-G bijeenkomst OBS de Vuurtoren – 4 oktober 2022

Les 1– oktober

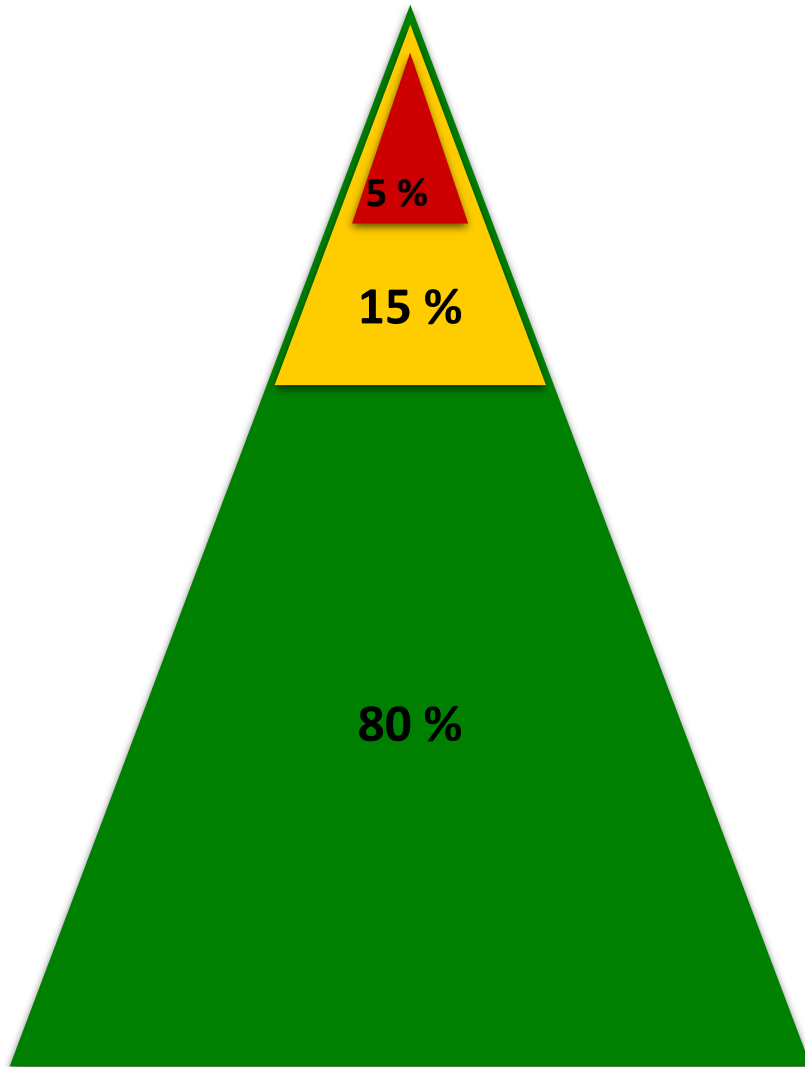
Les 2- november

Les 3: - december

Inzicht: inhoud/ resultaat/ proces

	Voorbeeld leerling Z	Voorbeeld leerling AL	Voorbeeld leerling AD
Interview	Geleerd: Ik heb mijn spullen netjes moeten opruimen en mijn kastje in orde moeten brengen (Z) Leukst: toen juf voordeed wat we gingen doen. Meest geleerd: toen juf uitlegde waarom het handig is. Les veranderen: meer aan de kd vragen. Hetzelfde: de voorbeelden. Weet de juf wat jij nodig hebt: ja, ze weet waar ik moeite mee had. -7->10 (Z). Hulp: -Tayba, toen we onze dingen moesten opruimen hielp ze me om me te zeggen wat weg moest en wat niet (Z). Nodig: meestal wel een schone tafel. Cijfer voor de les en hoe het past bij wat je nodig hebt: 8	Geleerd: spullen opgeruimd. Het was leuk, want nu is alles netjes. Maar moeilijk het checken. Meest geleerd van: het opruimen. Les veranderen: ik zou mijn tempo veranderen, dan ben ik sneller. Hetzelfde: niet druk worden. Hoe heeft de juf de les gegeven: goed! Ze weet dat ik soms slordig ben. -7->10 (AL) Hulp van: -Mijn broer laten zien hoe het moest (AL) Nodig: -Minder spullen in mijn kastje (AL) Hoe goed past de les: -8 (AL) het was goed uitgelegd	Geleerd: leren over goed opruimen. -Het was niet lastig en wat ik het leukste vond is dat we ook echt iets deden (AD) Meest geleerd: -Hoe ik alles moest opruimen (AD) Les veranderen: -Waar alles ligt (AD) Hetzelfde: goed opruimen. Hoe heeft de juf de les gegeven: -Ik vind dat ze goed had uitgelegd (AD) -4-> 8 (AD) Wie helpt: -De juf (AD) Nodig: concentratie. Hoe goed past de les bij wat jij nodig hebt: -5 Ik wil netjes worden (AD)
Laat de leerling het aangeleerde gedrag zien?	Ja!	Ja! Geeft zichzelf een leerdoel erbij (via enquête), weet goed hoe hij in elkaar steekt	Ja uiteindelijk wel gewoon
Hoe hielp of hinderde de door ons ontwikkelde aanpak?	Het hielp: Modellen, verwachting duidelijk en visuele materiaal	Voor hem: het visualiseren en het maatje die met hem mee kijkt	Directe aanwijzingen helpen, heeft dat nodig. Heeft wrsl baat bij foto's, even er bij houden helpt wel (wakker schudden).
Welke verrassingen waren er?	Boven verwachting	Ging direct aan de slag, geen correctie nodig. Vindt het leuk – geeft ook aan wat hij lastig vindt en zegt ‘tempo’-blij dat het lukt Succeservaring!	Hij zei veel minder ‘ja maar’ dan we dachten.. Pre-teaching heeft geholpen
Hebben we iets ontdekt over hoe leerlingen aan het leren waren?	Met deze ondersteuning kan zij een model leerling zijn. Heel belangrijk: de noodzaak – sluit aan bij de behoefte en levenswereld.	Je geeft ze de tijd en doen dat op tijd !	Ook al is hij afgeleid, hij doet wel dingen, hij krijgt meer mee dan je denkt
Wat moeten we aanpassen aan de gedragsles voor de volgende keer?	Eerder in het jaar geven, op deze manier starten		
Hoe gaan we dat doen?			

Verantwoordelijk Leg het materiaal goed (neer/ terug)

Onderzoeksvraag: **wat hebben SOMMIGE leerlingen van ons als leerkracht nodig** om dit daadwerkelijk te gaan doen?

Afhankelijk van de ondersteuningsbehoefte:

Een maatje

Een aparte plek (vasthouden focus)

Pre-teaching

Extra sturing (non verbaal) o.a. signaal

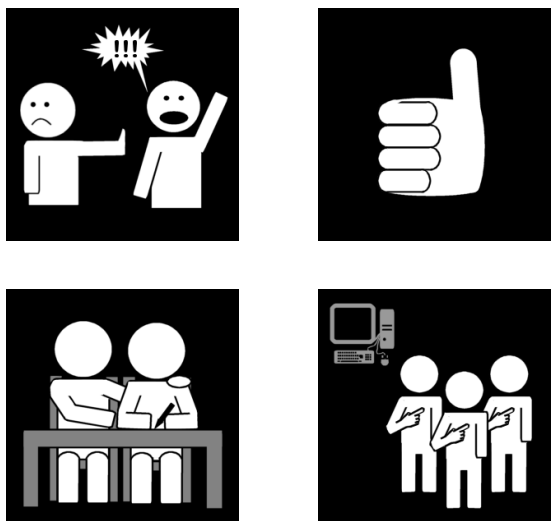
Les 2: Anouk (#2)

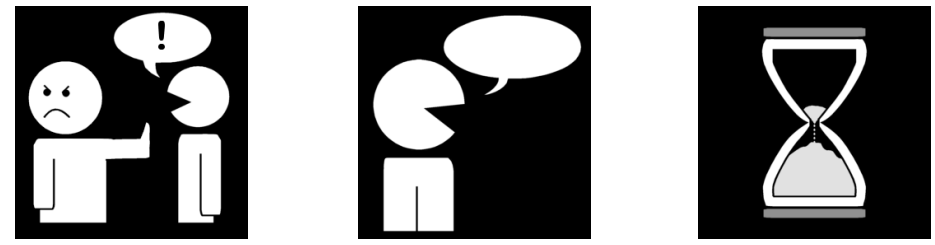
de snoepwinkel	
prijzlijst	prijzlijst
klein snoep	klein snoep € 1,- (per stuk)
groot snoep	groot snoep € 2,- (per stuk)
lolly's	lolly's € 5,- (per stuk)

Wat gaat goed?

Wat vraagt aandacht?

Verantwoordelijk
omgaan met materiaal

Vuurtoren en Horizon

Overeenkomsten en verschillen

- Het nut van samen kijken
- Toepassen in verschillende groepen
- Inzicht in wat leerlingen nodig hebben
- Het nut van vertragen
- De theorie: wat kan en mag je verwachten?
- Horizon: gestart met de vraag: hoe kan je corrigeren?

Exploratief onderzoek

- Leraren hebben behoefte aan ondersteuning bij het toepassen van schoolbrede afspraken van SWPBS in de klas
- Kan een LS aanpak gericht op gedrag hieraan bijdragen?
- LS toepassen voor gedragsvraagstukken
- Gedrag is een vak
- Gezamenlijk gedragslessen ontwikkelen
- 2-3 cycli
- NRO Passend onderwijs en gedrag (schoolcultuur)

Onderzoeksvragen

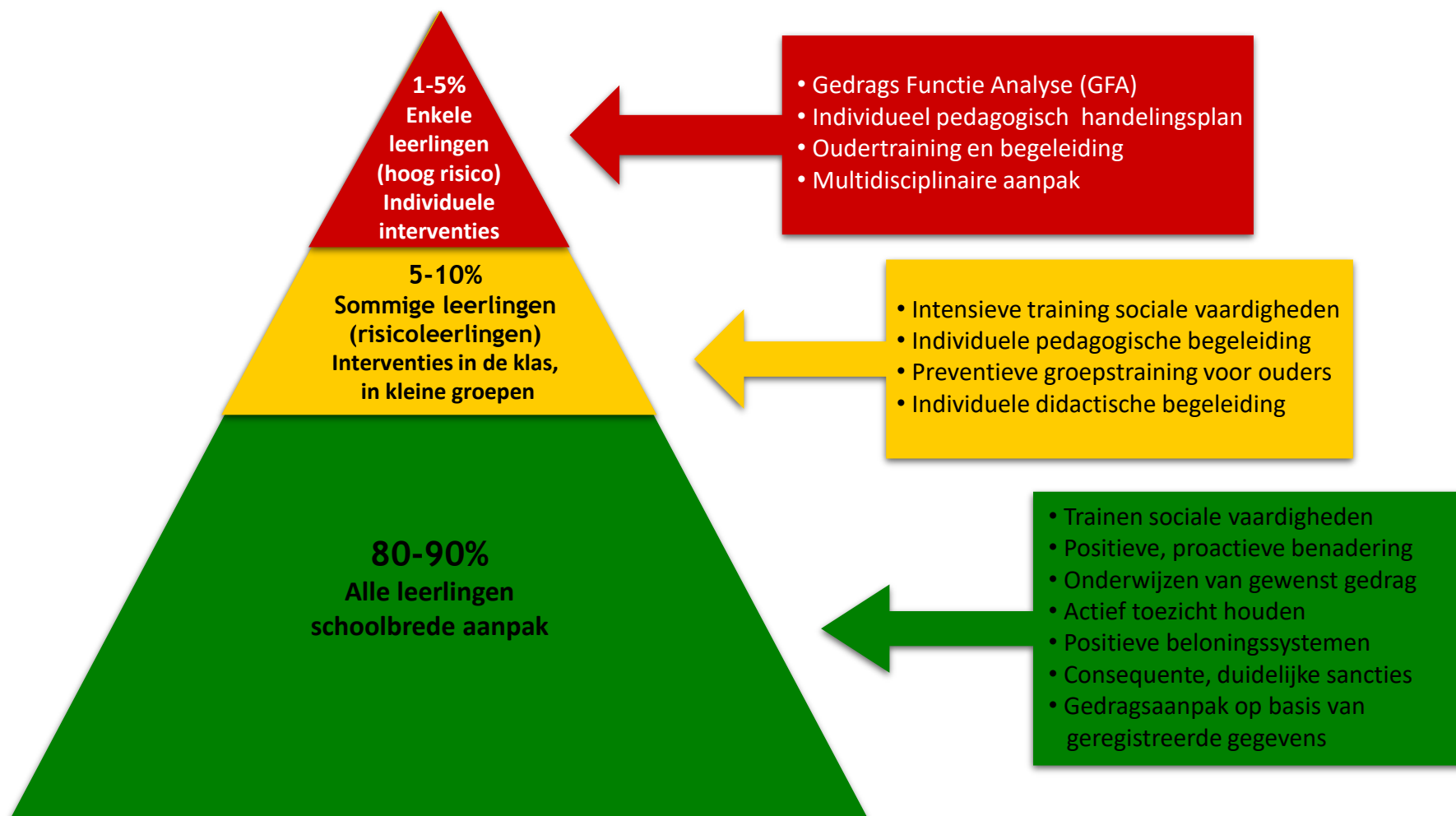
1. In hoeverre levert participatie in LS-Gedrag een bijdrage aan het ondersteunen van leraren in het vertalen van de schoolbrede afspraken naar hun handelen in de klas en het verminderen van hun handelingsverlegenheid rond de omgang met leerlingen met uitdagend gedrag?
2. In hoeverre draagt participatie in LS-Gedrag bij aan het versterken van de schoolcultuur?

Lesson Study

- Professionaliseringsaanpak voor leraren
- Kleine leergemeenschappen van leraren
- Samen op een systematische manier “onderzoekslessen” ontwikkelen, geven, observeren, evalueren en bijstellen
- Cyclische proces
- Expliciet benoemen, evalueren en herzien welke reactie je verwacht van de voorbeeld leerlingen
- Meergelaagd model van ondersteuning

(Goei et al., 2021a; Goei et al., 2021b)

Big ideas, componenten en procedures

(Goei et al., 2021)

1. De essentie van LS is dat leren **samen onderzoek doen** naar hun lespraktijk (Murata, 2011).
2. LS combineert **praktische en theoretische kennis** (e.g., Sarkar Arani, 2017; Takahashi, 2014).
3. LS is gericht op het **leren van leerlingen** (Dudley, 2013; Murata, 2011).
4. LS is een **gezamenlijke inspanning** van leraren (e.g., Takahashi and Yoshida, 2004).
5. LS vereist een systematische **fine tuning van ontworpen lessen** (Lewis, 2006).

Kenmerkende elementen van LS zijn robuust en zichtbaar in elke context, bv 1 leraar voert de les uit en anderen observeren en verzamelen bewijs van het leren van leerlingen; **Procedures** kunnen per context verschillen en worden gebruikt om de kenmerkende elementen te realiseren, zoals bv het gebruik van voorbeeld leerlingen en een procesbegeleider.

Opzet NRO studie

- 7 LS-teams olv Windesheim procesbegeleider (22 leraren)
- 8 bijeenkomsten (schooljaar 21-22 + 22-23)
- Hybride + online
- Observeren via Iris Connect
- Intervisie procesbegeleiders en projectteam: ontwerp LS-G
- Data verzameling: Teacher Talk + interviews leraren (n=18)/directeuren (n= 5) + focusgroep procesbegeleiders n=4)

1. Schoolteam:
ophalen vragen

2. Identificeren
lastige situaties.
Focus op de
leerling

Uitvoeren bijgestelde
gedragsinterventie

Bijstellen gedragsinterventie

Ontwerpen
gedragsinterventie,
casusleerlingen, interviews
voorbereiden

Post-lesson discussie adhv
video opnames

Uitvoeren gedragsinterventie
Bevragen leerlingen
Opnames IC

Evalueren
proces

Pitch in
schoolteam

Lesplan gedrag

Lesson Study team:

Groep:

Gedragsles: 1 / 2 / 3

Datum van de gedragsinterventie:

Onderzoeksvraag:

Lesdoelen van de gedragsinterventie voor de leerlingen (SMART):

Differentiatie lesplan voor 3 leerlingen

Beschrijf de ondersteuningsbehoeften van de voorbeeld leerlingen	Voorbeeld leerling A	Voorbeeld leerling B	Voorbeeld leerling C
	<ol style="list-style-type: none"> 1. 2. 3.	<ol style="list-style-type: none"> 1. 2. 3.	<ol style="list-style-type: none"> 1. 2. 3.

Gemene deler: transfer

- Jezelf aansturen bij de transfer in de klas
- Schakelen van de ene naar de andere activiteit
- Starten met zelfstandig werken
- Juiste materialen op de juiste manier organiseren
- Tijdig stoppen
- Op de juiste manier opruimen

Conclusies

- Leraren (n=8) kijken bewuster naar gedrag leerlingen
- Leerlingen vertonen vaak ander gedrag dan verwacht
- Zeer leerzaam is het zien van je eigen handelen (n=6) + het samen met collega's werken aan en bekijken van lessen
- Leraren zijn zich bewust geworden dat je gedrag soms nadrukkelijker aan moet leren (n=7). Visualiseren helpt.
- Het meest krachtig voor het eigen leerproces is het zien van beelden (n=10)
- Leraren zijn positief over gebruik van beelden (n=15)

Conclusies (vervolg)

- Voorwaarden voor deelname: veiligheid in LS-G team (5x) + tijd/planning (5x) + allemaal uitvoeren les (3x) + commitment (3x) + goede procesbegeleider (3x)
- Deelname is arbeidsintensief
- 3 directeuren geven aan dat LS-G iets heeft veranderd in de school: ontworpen aanpak is overgenomen + afspraken over gedragslessen zijn aangepast + meer bewustzijn van inzet bestaande middelen zoals startkracht + we doen LS nu ook voor andere onderwerpen

Meerwaarde LS-G voor SWPBS

- Versterkt en verdiept lesgeven in gedrag
- LS-G helpt om systematisch te kijken naar de impact van je eigen handelen op gedrag van IIn.
- Schoolbrede afspraken helpen enorm maar lossen niet alles op: LS-G helpt om te finetunen
- Door LS-G blijven de lessen minder algemeen. Je zoomt in op wat leerlingen nodig hebben
- Het geeft handvatten voor leraren om les te geven.
- Automatische wordt bewuster kijken

Vragen?

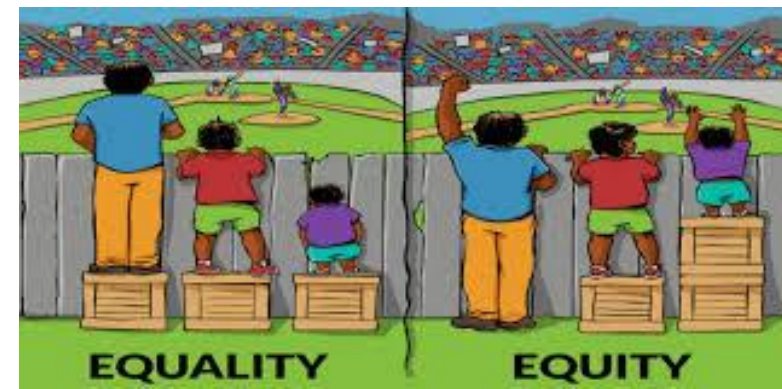
- mjm.nelen@windesheim.nl
- Andere projecten: LS-G voor starters + LS-G in de opleiding voor zij-instromers

Kansengelijkheid en welzijn

- Aanbeveling 1. Verzamel en gebruik data waarbij ook achtergrondinformatie over leerlingen is verwerkt
- Aanbeveling 2. Gebruik een raamwerk dat preventief is, meerdere lagen van ondersteuning in zich heeft, en lokaal cultureel ingebed is.
- Aanbeveling 3. Gebruik aantrekkelijk onderwijs voor iedereen: goede instructie voor iedereen, meerdere mogelijkheden om te reageren en diverse feedback vormen
- Aanbeveling 4: Ontwikkel beleid met mogelijkheden om kansengelijkheid te bevorderen
- Aanbeveling 5. Professionaliseer je team in het ontwikkelen van strategieën om impliciete bias in besluitvorming te voorkomen en te neutraliseren

Kansengelijkheid en welzijn

Hoe dan?

- <https://gelijkekansenindeklas.nl/>
- Docenten: <https://gelijkekansenindeklas.nl/docenten/>
- Schoolleiders: <https://gelijkekansenindeklas.nl/schoolleiders/>